

Η πολύπαθη ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης

Του Νικ. Θεμελη*

Με ιδιαίτερη προσοχή διάβασα στην έγκριτη εφημερίδα σας της 29/4/2006 το άρθρο του ευρυμαθούς και πολύπειρου κ. Ιω. Βαρβιτσιώτη, ευρωβουλευτή και τέως υπουργού Δικαιοσύνης, με τίτλο «Η ανάδειξη της ηγεσίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων». Οι σκέψεις και απόψεις που διατυπώνει στο άρθρο του αυτό ο κ. Ιω. Βαρβιτσιώτης παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί αναφέρονται στην τρίτη των εξουσιών, η οποία ακηδεμόνευτη από την εκτελεστική εξουσία και συνταγματικώς κατοχυρωμένη πρέπει να αποτελεί, όπως είχε τονίσει ο αείμνηστος πρόεδρος Γ. Παπανδρέου, «Το οχυρόν της Δημοκρατίας».

Το όριο ηλικίας

Ας επιτραπεί όμως και στην ταπεινότητά μου να διατυπώσω και τις δικές μου απόψεις, δοθέντος ότι πολλά απεκόμισα από τη δεκαετή υπηρεσία μου στη θέση του αρχαιότερου και ιστορικότερου θεσμού της χώρας, δηλαδή του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Την εποχή εκείνη οι πρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων αποχωρούσαν από την υπηρεσία μετά τη συμπλήρωση του 67ου έτους της ηλικίας τους, ενώ σήμερα, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 90 του ισχύοντος Συντάγματος, η θητεία των κορυφαίων δικαστικών λειτουργιών δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων ετών έστω και αν ο κατέχων τη θέση αυτή δεν καταλαμβάνεται από το όριο ηλικίας.

Η διάταξη αυτή είναι σοφή και ιδιαίτερα επιτυχής γιατί, όπως επισημαίνει στο παραπάνω άρθρο του ο κ. Ιω. Βαρβιτσιώτης, παρεμποδίζει την εκάστοτε κυβέρνηση να προάγει στις υψηλές αυτές θέσεις μικρής ηλικίας δικαστές. Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηρίξει κανείς ότι με τον τρόπο αυτό παραβιάζεται κατάφωρα η επετηρίδα του οικείου Σώματος και επιχειρείται η χειραγώγηση των κατ' ανορθόδοξο τρόπο προαγομένων κορυφαίων δικαστών για να επιτυγχάνει η εκτελεστική εξουσία ορισμένους στόχους της που ιδιαίτερα την ενδιαφέρουν.

Θα πρέπει ευθύς εξαρχής να σημειώσω ότι ο όρος «ηγεσία», που χρησιμοποιείται για τους κορυφαίους δικαστές των Ανωτάτων Δικαστηρίων, είναι αδόκιμος και παντελώς απρόσφορος για το δικαστικό σώμα, οι λειτουργοί του οποίου, όπως υπογράμμισε σε μια ενδιαφέρουσα εισήγησή του ο πανεπιστημιακός καθηγητής Κ. Κεραμεύς, κατά τη διάρκεια ημερίδας της εταιρείας δικαστικών μελετών στην αίθουσα της Παλαιάς Βουλής (11-5-1999), οι δικαστές απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, όχι μόνο έναντι της κρατικής εξουσίας αλλά και μεταξύ τους. Ο όρος ηγεσία προσήκει στους ηγέτες των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας, της Εκκλησίας κ.λπ.

Αναποτελεσματικότητα

Πολλοί νομομαθείς και δικαστικοί λειτουργοί έχουν κατά καιρούς ασχοληθεί με το θέμα της ανάδειξης της ηγεσίας των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Ευχής έργον θα ήταν να θεσπιζόταν διάταξη, η οποία θα απέκλειε παντελώς τη Δικαιοσύνη από την εκτελεστική εξουσία, γιατί παρά την κατοχυρωμένη συνταγματικώς ανεξαρτησία της τρίτης των εξουσιών, η Δικαιοσύνη στην πραγματικότητα τελεί υπό την κηδεμονία της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία με τις επεμβάσεις της επιχειρεί ανάμειξη στα εσωτερικά δικαστικά πράγματα, με αποτέλεσμα όχι μόνο να υπονομεύει την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης αλλά και να αποτελεί παράγοντα αναποτελεσματικότητας (Στέφ. Μαθθίας επίτ. πρόεδρος Α.Π., περιοδικό «Πολιτικά Θέματα», 12-1-2004.)

Για το σπουδαίο και κρίσιμο αυτό θέμα έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί οι παρακάτω λύσεις:

1. Οι πρόεδροι και οι αντιπρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων να επιλέγονται από εκλεκτορικό σώμα ευρείας σύνθεσης, στο οποίο την πλειοψηφία θα έχουν οι δικαστές, με συμμετοχή καθηγητών των νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών ως και δικηγόρων.

2. Η διαδικασία της επιλογής, δοθέντος ότι είναι πράξη πολιτική, ανήκει, όπως υποστηρίζει η πρόεδρος της Βουλής και τέως υπουργός Δικαιοσύνης κ. Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, στην κυβέρνηση γι' αυτό και η επιλογή πρέπει να γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο μεταξύ των τριών υποψηφίων που θα υποδεικνύονται από τις οικείες ολομέλειες, η θητεία τους, δε, δεν θα διαρκεί περισσότερο από τρία χρόνια.

3. Οι ολομέλειες των τριών Ανωτάτων Δικαστηρίων να προτείνουν με μυστική ψηφοφορία τρεις για κάθε θέση από τους οποίους το Υπουργικό Συμβούλιο θα επιλέγει τον ένα.

Θα επικροτήσω στο σημείο αυτό τις αποφάσεις των ολομελειών των Ανωτάτων Δικαστηρίων μας, οι οποίες ορθώς έκριναν παμψηφεί ως εντελώς απαράδεκτο το πρώτο σύστημα. Ειδικότερα δε, η ολομέλεια του Αρείου Πάγου ορθότατα αποφάνθηκε στη συνεδρίαση της 26-3-1998 ότι το σύστημα αυτό αποτελεί τη χειρότερη λύση. Ούτε, όμως, και τα άλλα δύο συστήματα που προτείνονται συμβάλλουν στην αποκοπή του ομφάλιου λώρου από την εκτελεστική εξουσία αφού, κατά την ταπεινή μου γνώμη, δεν διασφαλίζουν την ουδετερότητα, την αξιοπιστία και την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, διότι οι επιλογές αυτές κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι διακρίνονται για την ειδικότερη αιτιολογία τους και τη διαφάνειά τους.

Επαινετή συνεπώς είναι η πρωτοβουλία του κ. Ιβ. Βαρβιτσιώτη να εκθέσει, λόγω της επικείμενης αναθεώρησης του Συντάγματος, τις απόψεις του για το κορυφαίο θέμα της επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης. Οι προτάσεις του να θεσμοθετηθεί η δυνατότητα επιλογής αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων εκ των αρχαιοτέρων δικαστών του οικείου δικαστηρίου, περαιτέρω δε, η πρότασή του να επιλέγεται ο πρόεδρος μεταξύ των αντιπροέδρων του οικείου δικαστηρίου καθιερώνουν ένα δικαιότερο σύστημα, όμως πιο δίκαιο και αντικειμενικό θα ήταν το σύστημα που προτείνεται από τον Άρειο Πάγο, δηλαδή οι αντιπρόεδροι να εκλέγονται από την ολομέλεια του οικείου δικαστηρίου και τούτο γιατί μόνο οι αρεοπαγίτες και οι σύμβουλοι είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον ποιοι από τους συναδέλφους τους διακρίνονται για την επιστημονική τους κατάρτιση, την επαγγελματική τους πείρα, τη φιλοπονία τους, το δικαστικό ήθος τους, γενικά δε, την αξιοσύνη τους να καταλάβουν τη θέση αντιπροέδρου.

Γι' αυτό η λυσιτερέστερη και αποτελεσματικότερη μεθόδευση για την επιτυχή επιλογή των προέδρων και αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων είναι αυτή που πρότείνει η ολομέλεια του Αρείου Πάγου (συν. 26-3-1998), δηλαδή:

α) Η εκλογή των αντιπροέδρων να γίνεται από την ολομέλεια του οικείου δικαστηρίου με μυστική ψηφοφορία των μελών της για τους λόγους που εξέθεσα προηγουμένως.

β) Η εκλογή των προέδρων να γίνεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας μεταξύ των αρχαιοτέρων αντιπροέδρων.

Παρεμβάσεις

Από την ανάμειξη της εκτελεστικής εξουσίας στα δικαστικά πράγματα δοκιμάστηκε σκληρά το Ελεγκτικό Συνέδριο από τις ωμές παρεμβάσεις των υψηλόβαθμων παραγόντων της τότε κυβέρνησης (1980 - 1989), όπως λεπτομερώς καταγράφονται στο βιβλίο μου «Τον δρόμο τετέλεκα». Αλλά και από τους ανευθυνούπευθунους «Ιακωβίνους της αλλαγής» υπαλλήλους του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όπως τους χαρακτήρισα στην από 5-11-1985 επιστολή μου προς τον τότε υπουργό της Δικαιοσύνης Γεώργιο-Α. Μαγκάκη, οι οποίοι απετόλμησαν ανεπιτυχώς βέβαια να αναμειχθούν στα διοικητικής φύσεως θέματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Κλείνοντας, κολακεύομαι να πιστεύω ότι η μακρά υπηρεσία μου και η πλούσια εμπειρία που απεκόμισα στο δικαστικό Σώμα, μου επιτρέπουν να συστήσω στους νέους λειτουργούς της

Θέμιδος να τηρούν «υγιεινή» απόσταση από τους εκάστοτε ισχυρούς και να μην υποκύπτουν στη σαγήνη της εξουσίας εις βάρος του χρέους τους. Να μην παραλείπουν δε, κάθε φορά που αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις, να απευθύνονται στη συνείδησή τους, εμπνεόμενοι από τον Γάλλο συγγραφέα, ελληνοιστή και ουμανιστή της Αναγέννησης Francois Rabelais (1494-1553), ο οποίος δίδασκε «Science sans conscience n' est que ruine de l' ame» (επιστήμη χωρίς συνείδηση δεν είναι παρά η καταστροφή της ψυχής), αλλά και να μη λησμονούν τα λόγια του Γερμανού φιλοσόφου Εμμ. Καντ, ο οποίος διεκήρυξε: «Ας γίνει δικαιοσύνη και ερρέτω ο κόσμος ολόκληρος, διότι κατά τον αριστοτελικό ορισμό η δικαιοσύνη ουκ έστι μέρος αρετής, αλλ' όλη η αρετή τας άλλας πάσας περιλαμβάνουσας».

* Ο Νικ. Θέμελης είναι πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ε.τ., πρώην υπουργός.

**** Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)***